

ԳԻՐ ՄԱՂԹԱՆՔԻ ԵՒ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ

Ն. Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊՕՂՈՍ Բ.

ՍՐԲԶ. ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏԷՆ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Գ. ԴԱՐԱԴԱՐՁԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Մխիթարեան Միաբանութեան սիրելի կրօնաւորներ,

1.- Այսօր յատուկ կերպով երջանիկ եմ ձեզ ընդունելով, ձեր հաստատութեան հիմնարկութեան երրորդ հարիւրամեակին: Միտքս կ'երթայ Մխիթար Աբրահօր բազմավաստակ անձնաւորութեան, որ եզակեան կերպով դուրս կը ցայտէ, պիտի ըսէի մարգարէական ձեւով, քրիստոնեայ արեւելիի շրջագիծէն ներս եւ Հոռմի եկեղեցւոյ հետ ունեցած յարաբերութիւններու մէջէն:

Այսօր կը գգանք որ ան հոգեպէս ներկայ է մեր այս հանդիպումին: Ան արդարեւ հրմուեցաւ երկնէն, վերջերս կատարուած, ձեր միաբանութեան երկու ճիւղերու վերամիացումով, արդիւնք հասարակաց փափաքին, փնտռելու միասնաբար արմատները ձեր միանձնական կեանքի պարզեւանշնորհին, ծառայելու հայ ժողովուրդին վերանորոգուած եւ հաշտ հոգիով, ընդառաջելով անոր նոր պահանջներուն:

Մխիթար Սեբաստացիի արարքով, հայ միանձնականութեան պատմութիւնը կը հասնի իր կարեւոր մէկ գագաթնակէտին: Անկէման ծանր ժամանակաշրջանի մը մէջ, արդիւնք մանաւ ընկերաբաժանական որոշակի պարագաներու, Մխիթար հասկցաւ թէ սրբութեան մէջ կը կայանար բարձրագոյն եւ ազ-

դու միջոցը, դարձեալ տալու իր ժողովուրդին արժանապատուութիւն, կորով, բարոյական ու քաղաքական յանձնարարութիւն: Ան ամէն բանէ առաջ եղաւ փնտռող մը Աստուծոյ, ինչպէս ամէն միանձն կոչուած է ըլլալու: Ուզեց նոյնը ըլլալ հայ միանձնական կեանքի ճշգրիտ շրջագիծէն ներս, գիտակցելով անոր՝ իբր անհատում շտեմարան սրբութեան եւ միաժամանակ եզակի բնագաւառ մը աւանդական արժէքներու, մշակութային խորացումի, շնորհիւ նշանաւոր «վանք-վարդապետարաններու», որոնք յանձնառու պիտի ըլլային տարածել քրիստոնէական վարդապետութիւնը քաղաքներէն եւ աշակերտութեամբ:

2.- Դեռ երիտասարդ, Մխիթար ձեռնարկեց շրջագայութիւններու, որոնք գինք տարին բազմաթիւ հայ վանքեր: Ան գիտէր թէ ինչ կը փնտռէր, եւ երբ իր սպասումները յուսախարութեան կը փոխուէին, այնու որ քրիստոնէական գաղափարականը, կամ հասարակաց կեանքի ձեւերը, եւ կամ մտաւորական ջանասիրութեան որակը, իրեն չէին թուիր ըլլալ այն բարձրութեան վրայ, որոնց մէջ ինք կը տեսներ իր ժողովուրդի հոգեւոր անհրաժեշտութիւնները, կը տեղափոխուէր երթալու այլուր, անդրագոյն, զարգացումի փնտռումով: Իր այս շրջագայումներու ընթացքին, ան հանդիպեցաւ նաեւ լատին կրօնաւորներու, անոնց հոգեւոր կեանքի ծանօթութենէն քաղաքացիական նոր թելադրանքներ անդրադարձութեան, առանց սակայն վնասելու հայկական հարագատ աւանդութեան ամբողջական հաւատարմութեան: Արեւելի եւ Արեւմուտի այս հանդիպումը չեղաւ լոկ մէկ գիծը անոր անձնական փորձառութեան, այլ խորապէս ազդեց անոր մշակութային գործունէութեան, ինչպէս նաեւ նոյնիմէն հայ ժողովուրդի խոր ինքնութեան վրայ:

Նուազ նպաստաւոր չեղան այս տեսակետով, պատմական պայմանները, որոնք տարին Մխիթարը, իրմէ ընտրուած միանձններով, տեղաւորուելու վեներիկ, բնական կամուրջ Արեւմուտի մը, որ կ'երկարի դէպի Արեւելք: Այն ատեն, Սուրբ Ղազար կղզին դարձաւ «փոքր Հայաստան», եւ դեռ մինչեւ այսօր, նպատակակէտը ուխտագնացութիւններու եւ վայրը ուր կը ծաղկի եւ կը զօրանայ ազգային ինքնութիւնը, տալով հոգեւոր ու մշակութային առատ պտուղներ:

3.- Մխիթարեան Միաբանութեան հոգեկանութեան հիմնական յատկանիշն է, սրբութեան փնտռումը, աղօթքի գորեղ կեանքով, եւ ոչ նուազ պահանջկոտ յանձնառութիւն մը մշակութային խորացումի, կեդրոնացած գլխաւորաբար հայ հայրախօսութեան մեծ աղբիւրներուն վրայ: Մխիթար կ'ուզէր փրկել միանձն հայ վարդապետը, թափառական կեանքի մը մէջ կորսուելէ, մթագնելով իր յատուկ ինքնութեան խոր իմաստը: Ասոր համար ան որոշեց որ միանձնները ապրէին հասարակաց կեանք մը, մենաստանի մը մէջ, հնազանդութեան հովանիին տակ: Մենաստանները այսպէսով դարձան կեդրոններ հոգեւոր կազմաւորումի եւ մշակութային խորացումի եւ ունեցան մեծ ազդեցութիւն այդ ազատանի մտաւորականութեան վրայ, որ եղաւ յաջորդաբար սկիզբ հայ ժողովուրդի մշակութային, քաղաքական եւ ընկերային վերածնունդին:

Մխիթարի եւ իր միաբաններուն մէջ պէտք է տեսնել յատկապէս արժանիքը, աշխատած ըլլալու եւ տակաւին գործելու Արեւմտեան Եկեղեցւոյ եւ Արեւելեան Եկեղեցիներու միջեւ միութիւնը վերակազմելու ուղղութեամբ: Մխիթարի համար, հաղորդութիւնը Հռոմի Աթոռին հետ, հաւատքի անխուսափելի մէկ տարրն էր, նաեւ որովհետեւ այդ հաղորդութեան մէջ, կը տեսնէր իրագործումը փափաքի մը, որ միշտ կար, շատ մը հայերու մօտ, որոնց մէջ նաեւ ոչ սակաւ քարոզաստիճան եկեղեցականներ: Ան համոզուած էր որ հայոց եկեղեցւոյ հաւատքը, աստուածաբանական եզրաբանութիւններէ եւ պատմական անհասկացողութիւններէ անդին, կը վայելէր ամբողջական ուղղափառութիւն, այնպէս որ հաղորդութիւնը Հռոմի հետ, ուրիշ բան չէր եթէ ոչ տրամաբանական կնիքը անոր: Ասոր համար ան խղճամիտ հաւատարմութեամբ կը հետեւի Հայոց Ս. Հայրերու աստուածաբանութեան, ծեսին եւ հոգեկանութեան, անոնց հարուստ ժառանգութիւնը յաջորդ սերունդներուն ամբողջապէս փոխանցելու մտահոգութեամբ:

4.- Մխիթարի սիրելի որդեակներ, ձեզի կ'իյնայ պարտականութիւնը հաւաքել այս ժառանգութիւնը եւ զայն վերապրեցնել: Դուք դժուար ժամանակներէ կու գաք, որոնք ծանր փորձի մը դիմաց դրին ձեր հասարակութիւնը: Հարկ է որ հիմա հեռատեսութեամբ ընթացք տաք վերածնունդի նշան-

ներում, որոնք կ'ընդունարուին եկեղեցական խմորումի գանազան շրջանակներում մեջ:

Առաջին ջանքը պիտի ըլլայ խորացնել ճանաչումը ձեր ժողովուրդին, որպէսզի գիտնա՞ գոհացում մը տալ յարմար ձեւով, անոր ակնկալութիւններուն: Մի՛ վախճա՞ մոր հորի-գոններու դիմաց բացուելէ, վերատեսնելով եւ այժմէացնելով հիմն երկայութիւններ, եթէ ժամանակներու պահանջները ստիպողական կ'ընեն զանոնք: Այս տեսակէտով, ձեր կարգ մը գործունէութիւններու ընթացքին, կրնայ կարեւոր նկատուիլ աշխարհական հաւատացեալներու գործակցութիւնը, որոնք այս ձեւով պիտի տեսնեն լաւագոյն կերպով արժեւորուած՝ իրենց իւրայատուկ նպաստը:

Ձեր առօրեայ գոյութեան կեդրոնը ըլլայ միշտ միանձնական կեանքը, անձնական փնտոտումը Աստուծոյ, սիրալիր սովորութիւնը մտերմանալու Սուրբ Գրքին հետ, մնայուն վերաբերում հայ սուրբ Հայրերու գործերուն, Հայ Եկեղեցւոյ Աղօթքի հաւատարիմ, անդորր, կատարեալ եւ ամբողջական ծիսակատարումը ըլլան աղբիւրներ՝ փաղելու անկէ առօրեայ կորով: Այս միանձնական կեանքի վերայայտնութեան առաջնորդող հասարակաց ֆայլընթացին, մեծապէս պիտի նպաստէ համագործակցութիւնը, Առաքելական Հայ Եկեղեցւոյ ձեր եղբայրներուն հետ: Ատիկա պիտի ըլլայ յաւելեալ մէկ օրինակ մը «նակատի միջ-եկեղեցականութեան», որ միանձնականութիւնը կրնայ ի գործ դնել, եթէ չփակուի կողիացումի եւ կամ պահպանողականութեան մէջ, այլ գիտնայ ընդունիլ յանուն հասարակաց Հօր դիմագիծի փնտոտումին, եղբայրը, որուն կը հանդիպի իր ֆալած ճամբուն վրայ:

5.- Ձեր պատմութիւնը եւ ձեր հիմնադրի տեսլականները, ձեզ կը դնեն միջ-եկեղեցական երկխօսութեան առանձնաշատուկ դիրքի մը վրայ: Դուք սիրուած էք եւ յարգուած ձեր բոլոր հայ եղբայրներէն, որոնք կը նային ձեզի մեծ վստահութեամբ եւ պաշտամունքով: Մնացէ՛ք այս բացառիկ կոչումի բարձրութեան վրայ: Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ տրամադրութեան դրէ՛ք ձեր ծանօթութիւններու պաշարը, եւ անոնց հետ եղէ՛ք թթխմորը հովուական բացուածքի, ձեր հայրերու հոգիին ամբողջական հաւատարմութեամբ: Ձեր նպաստով, Հայ Առաքելականներու եւ Հայ Կաթողիկէներու միջեւ երկխօսու-

թիւնը պիտի գորանայ, նոյնիսկ նոր եւ աւելի խիզախ հոգեւոր ընկալումներու լոյսին տակ:

Վերագտե՛ք ամբողջապէս յանձնառումը՝ խորանալու աստուածաբանական ժառանգութեան մէջ, եւ աւելի ընդարձակօրէն, ձեր ազգի մշակութային հարստութեան մէջ, ինչպէս եղաւ բացայայտ կամքը ձեր հիմնադրին: Ապահովեցե՛ք այժմէացած միջոցներ եւ նոր ձեռնհասութիւններ, պահպանելու եւ վերանորոգելու սէրը ուսումի, որ Ս. Ն. Լամբրոնացին կը նկատէր նշան աստուածային սիրոյ եւ որ Մխիթար ուզեց իրր քնորոշիչ նկարագիրը իր միանձնական հաստատութեան:

Վստահ եմ որ ձեր հայրենիքը, Հայաստանը, եւ նոյնիսկ Հայ Առաքելական Եկեղեցին, այս է որ կը սպասէ ձեզմէ, համագործակցութեան հոգիով եւ միջ-եկեղեցական բացուածով:

6.- Յիշեցե՛ք թէ աղփատութիւնը միանձնական կեանքի անխուսափելի յատկանիշն է: Ձեր հարստութիւնը ըլլայ Տէրը, որ կը կրէ՛ք ձեր սրտին մէջ: Արուեստի եւ պատմութեան գանձերը, որ ձեր ժողովուրդը վստահած է ձեզի, իբրեւ նշմարիտ սեփական մասունքներ, մասնաւորապէս այն ձեռագիրները որոնք կը կրեն դրոշմուած կենդանի պատմութիւնը մարդերու եւ եղելութիւններու, պահեցե՛ք անոնց յիշատակը յաջորդ սերունդներուն համար: Անցեալի դէպքերը թող սորվեցնեն ձեզի չշփոթել նիւթական բարգաւաճումը հոգեկան կեանքի խորութեան հետ. բարգաւաճումը յաճախ կը յարուցանէ նիւթապաշտ ցանկութիւններ, որոնք հիմքէն կ'ականեն նոյնիմէն կրօնաւորական փորձառութիւնը: Ասիկա դաս մըն է որ երբեք պէտք չէ մոռցուի: Կրթեցե՛ք ձեր երիտասարդները ժուժկալութեան, որ առանձնապէս կը թեթեւցնէ սիրտը, եւ գայն կ'ընէ ատակ դէպի վեր նայելու եւ Աստուած փնտռելու: Հաստատ գիտակցութիւնը ունեցե՛ք ըլլալու հաւատարիմ եւ անշահախնդիր պահակները բոլոր այն արժէքներուն, որոնք եկեղեցւոյ՝ ինչպէս նաեւ ձեր ժողովուրդին կը պատկանին: Տուէ՛ք նախապատուութիւնը, յատկապէս երիտասարդ միանձններու կազմաւորումին, ուշադիր ընտրութեամբ, խոհեմ եւ աստիճանաւոր, կարելի եղած չափով հրահանգուած՝ գէթ առաջին փուլին, երիտասարդներու ծննդավայրին մէջ, խուսափելու համար ցրուումներէ եւ պատրանքներէ: Կրթեցե՛ք զանոնք խորացումի ազատութեան մէջ, ստեղծելու համար պա-

տասխանատու անձեր: Պատրաստեցե՛ք ձեր երիտասարդները՝ ստանձնելու աստիճանաբար, պարտականութիւններ որոնք յարմար ըլլան իրենց ստացած կազմաւորումին, որպէսզի դառնան հեղինակաւոր առաջնորդներ Աստուծոյ ժողովուրդին:

7.- Սիրելի միանձներ, այս երեքհարիւրամեայ պատմութիւնը ձեր միաբանութեան, հարստութիւն մըն է Տիեզերական Եկեղեցոյ: Ան ձեզ կը սիրէ, ձեզ կը գնահատէ, եւ պիտի չդադրի ամէն միջոց գործածելու ձեր հոգեւոր եւ բարոյական անումին համար, տեսնելով ձեր մէջ զաւակները Երանաշնորհ Միփար Արքայի, որուն հանդէպ ունի հիացում եւ կը յայտնէ անոր իր երախտագիտութիւնը:

Կը յանձնեմ ձեզ Ամենասուրբ Կոյսի բարեխօսութեան, որ այնքան մօտ եղաւ ձեր հիմնադրին: Ան թող օգնէ եւ պաշտպանէ ձեզ, ընդունելով ձեզի համար Տիրոջմէ ամէն շնորհիք եւ երկնային միփարութիւն:

Այս սրտաբուխ մաղթանքներով կ'օրհնեմ ձեզ

Վատիկան, 7 Յուլիս 2001

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ՊՕՂՈՍ Բ.

343-2002